

ศิลปะการแสดงวัฒนธรรมจีน:
การแสดงเชิดสิงโตแบบปีระกาย่านฝั่งธนบุรี

Chinese Cultural Performing Art:
The Year of the Rooster Lion Dance in Thonburi Area

นภัสกร อางมุงคุณ¹

Naphatsakorn Artmungkhun

E-mail: Naphatsakorn.ar@ku.th

ภูฟ้า บุญศรีสมบัติ²

Phufah Boonsrisombut

จตุวิทย์ แก้วสุวรรณ³

Chatuwit Keawsuwan

Received: October 31, 2023

Revised: February 12, 2024

Accepted: February 22, 2024

¹นิสิตปริญญาตรี ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ ภาษาจีน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Undergraduate student, Department of East Asian Languages, Faculty of Humanities, Chinese Language,
Kasetsart University

²นิสิตปริญญาตรี ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ ภาษาจีน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Undergraduate student, Department of East Asian Languages, Faculty of Humanities, Chinese Language,
Kasetsart University

³รองศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ ภาษาจีน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Associate Professor, Dr., Department of East Asian Languages, Faculty of Humanities, Chinese Language,
Kasetsart University

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงบรรยาย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเอกลักษณ์ของการเชิดสิงโตแบบปีระกา การวิเคราะห์ความหมายลีลาท่วงท่าในชุดการแสดงงานมงคลและเทศกาลสำคัญ และการศึกษาที่มาของความเชื่อและคุณลักษณะของสิงโตแบบปีระกา คณะสิงห์โตหิน ลูกเจ้าพ่อเขตกในประเทศไทย ใช้วิธีดำเนินการวิจัยเริ่มจากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก โดยแบ่งกลุ่มสัมภาษณ์แบบกลุ่มตัวอย่างหลักและกลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จากนั้นจึงเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้รับและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจำแนกประเภทตามกลุ่มข้อมูล จากการศึกษาพบว่า การเชิดสิงโตแบบปีระกาได้รับการถ่ายทอดในคณะสิงห์โตหินลูกเจ้าพ่อเขตกเพียงคณะเดียวในประเทศไทย มีเอกลักษณ์ทั้งในด้านลีลาท่าทาง ชุดการแสดง จังหวะดนตรีและลักษณะของสิงโต โดยสามารถประกอบเป็นชุดการแสดงใหญ่ 5 ชุดการแสดง ประกอบด้วย ชุดการแสดงสิงโตออกลูก ชุดการแสดงสิงโตกินผักขยคลอง ชุดการแสดงข่มประตูดวยพรประทานสวรรค์ ชุดการแสดงประตูลอยพร และชุดการแสดงเชิดสิงโตอวยพรทั่วไป โดยมีคำอวยพรและความหมายที่ลึกซึ้งถ่ายทอดผ่านอากัปกริยา สีหน้าท่าทาง เรื่องราวที่ถ่ายทอด รวมไปถึงอุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดง นอกจากนี้ ความเชื่อและคุณลักษณะของการเชิดสิงโตแบบปีระกา ยังสามารถแบ่งออกได้ตามลักษณะสีของสิงโตและธรรมเนียมข้อห้ามการแสดงอีกด้วย

คำสำคัญ: ลีลาท่วงท่า การเชิดสิงโตแบบปีระกา คณะสิงห์โตหินลูกเจ้าพ่อเขตก

Abstract

This research is a descriptive study with the objective of studying and analyzing the characteristics, belief, posture and performance sets of The Year of the Rooster Lion Dance in religious and important festivals in Thailand. It also aims to explore the uniqueness of The Year of the Rooster Lion Dance of the "Khao Tok Son" clan. The research methodology began with in-depth interviews, divided into group interviews with the main clan and relevant sample groups. Subsequently, data were collected and analyzed by categorizing them into groups. The study found that The Year of the Rooster Lion Dance of the "Khao Tok Son" clan is unique and distinct within Thailand. It exhibits distinct characteristics in terms of symbolism, performance sets, rhythmic music, and

the lion's features. The lion dance can be divided into five major performance sets, which consist of the lion giving birth, the lion eating vegetables in the canal, the lion entering the four magic doors, the lion entering the eight direction *talisman* and the lion paying respects to the general public. These performances convey deep meanings and symbolism through gestures, facial expressions, narratives, and the use of props. Additionally, beliefs and characteristics of The Year of the Rooster Lion Dance can also be categorized based on the color attributes of the lion and the customary performance restrictions.

Keywords: Lion Dance Postures, The Year of the Rooster Lion Dance, Khao Tok Son clan

บทนำ

“การเชิดสิงโต” นับเป็นประเพณีและวัฒนธรรมทางสุนทรียะด้านศิลปะการแสดงแขนงหนึ่งของประเทศจีนที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน นอกจากแสดงถึงความสวยงามของลีลาท่าทาง ยังสื่อถึงความแข็งแรง ทำให้เป็นการเล่นที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ซึ่ง Ratchakitkamthon and Photivatechakul (2022, p. 73) ได้อธิบายว่า การเชิดสิงโตเกิดขึ้นครั้งแรกในสมัยราชวงศ์ฮั่น (206 ปีก่อน ค.ศ. - ค.ศ.220) มีต้นกำเนิดมาจากการเล่นพื้นเมือง จนกระทั่งถูกนำไปพัฒนา ประยุกต์ให้เข้ากับกาลเวลาและวัฒนธรรมในแต่ละภูมิภาคของประเทศจีน โดยเวลาต่อมาได้ถูกเผยแพร่ไปยังประเทศไทยผ่านการอพยพย้ายถิ่นฐาน การประกอบการค้า ตลอดจนการแสดงเพื่อถวายต่อหน้าพระพักตร์ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

ต้นกำเนิดของการเชิดสิงโตในประเทศไทยฝั่งธนบุรี เริ่มขึ้นเมื่อได้รับอิทธิพลมาจากประเทศจีน ซึ่งเดิมทีแบ่งการเชิดสิงโตออกเป็น 2 ฝั่ง ได้แก่ สิงโตฝั่งเหนือ เรียกว่า สิงโตปักกิ่ง และสิงโตฝั่งใต้ เรียกว่า สิงโตกวางตุ้ง โดยประเทศไทยฝั่งธนบุรีได้รับอิทธิพลมาจากสิงโตกวางตุ้งเป็นส่วนใหญ่ (ThaiPBS, 2022, online) สำหรับลีลาท่าทาง Senthong and Chumat (2020, p. 75) ได้กล่าวว่า สามารถแบ่งประเภทของลีลาท่าทางการเชิดสิงโตกวางตุ้งได้ 3 ประเภท คือ การเชิดสิงโตพื้น การเชิดสิงโตต่อตัว และการเชิดสิงโตบนเสาต่างระดับ หรือที่เรียกอีกชื่อหนึ่งว่าการเชิดสิงโตบนเสาดอกเหมย กล่าวคือ แต่ละประเภทจะมีรูปแบบการเชิด ท่วงท่า จังหวะ ทำนอง วิธีการแสดง รวมไปถึงความหมายของลีลาท่าทางแตกต่างกัน นอกจากนี้ S. Maneesuwan (personal communication, 2022) ได้กล่าวว่า

ภายหลังจากการได้รับอิทธิพลเข้ามาแล้ว ในฝั่งธนบุรีได้แบ่งการเชิดสิงโตกว้างตั้งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ปี่ระกาและวังแดง ส่งผลให้ลีลาท่าทาง รวมถึงดนตรีประกอบจังหวะของทั้งสองประเภทยังแตกต่างกันตามไปด้วย โดยเฉพาะแบบปี่ระกาที่มีการแสดงเรื่องราวที่หาชมได้ยาก อาทิ การแสดงสิงโตออกลูก ดังนั้นจึงทำให้ความหมายในแต่ละลีลาท่าทางของการเชิดสิงโตแบบปี่ระกามีความหลากหลาย ส่งผลให้ได้รับความนิยมในฝั่งธนบุรีเป็นอย่างมาก

การเชิดสิงโตได้รับการเผยแพร่จากชาวจีนที่ย้ายถิ่นฐานเข้ามาทำการค้าขายในฝั่งธนบุรี ตั้งแต่สมัยปลายกรุงศรีอยุธยา โดยเป็นการแสดงที่เชื่อกันว่าสามารถช่วยปกป้องปัดเป่าภัยต่าง ๆ และดลบันดาลนำโชคลาภ ความเป็นสิริมงคลให้แก่ผู้ที่ได้รับชม ซึ่งได้ปรากฏแสดงต่อหน้าพระที่นั่งของพระเจ้าตากสินมหาราช ด้วยเหตุนี้การเชิดสิงโตจึงเข้ามามีบทบาทต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนไทย-จีน ฝั่งธนบุรีตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน และได้มีการสืบทอดอยู่แทบทุกชุมชนฝั่งธนบุรี มีจำนวนคณะสิงโตประจำศาลเจ้า และชุมชน มากกว่า 19 คณะ (Research group of Bansomdejchaopraya Rajabhat University, 2021) โดย Wichai Rodgerd ศิลปินประดิษฐ์หัวสิงโตของประเทศไทย ได้เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับคณะสิงโตในอดีตผ่านเพลงที่นี้ตลาดพลูไว้ว่า ชุมชนตลาดพลู เป็นชุมชนที่หลอมรวมวัฒนธรรมไทยจีนไว้ด้วยกัน เห็นได้จากภาพคนจีนยืนรอใส่บาตรพระในยามเช้า ดังนั้นการเชิดสิงโตจึงเป็นการละเล่นร่วมกันที่ไม่แบ่งแยกเชื้อชาติว่าไทยหรือจีน โดยมีคณะสิงโตรุ่นแรก ๆ ในอดีตของย่านนี้ ประกอบด้วย คณะศิษย์ตากสิน คณะลูกเจ้าพ่อพระเพลิง คณะศิษย์วัดราชคฤห์ คณะลูกพิชัยดาบหัก รวมถึงคณะสิงห์โตหิน ลูกเจ้าพ่อเขาคอกที่ถือว่าเป็นคณะที่มีความแปลกแหวกแนวมากที่สุด เพราะเป็นคณะแรกที่เปลี่ยนตัวล่อจากแป๊ะยิ้มเป็นจิ้งกัเอี้ยและน้ำเต้าเดินโซเซล้อสิงโต บางยุคแต่งชุดคณะด้วยการใส่สนับน่อง ทำให้ดูโดดเด่นไม่เหมือนใคร (This is Talad Plu, 2020)

ในด้านแนวคิดอุดมคติและความเชื่อ Viphatphumiprathes (2015, p. 82) ได้อธิบายว่า การเชิดสิงโตนิยมแสดงในพิธีมงคลและเทศกาลสำคัญต่าง ๆ เช่น งานเทศกาลตรุษจีน งานเปิดธุรกิจใหม่ งานเฉลิมฉลอง ตลอดจนงานในพิธีกรรมทางศาสนาที่เป็นมงคล ดังนั้น สิงโตจึงเป็นภาพแทนสัญลักษณ์ของโชค ลาภ ความโชคดี ความเจริญรุ่งเรือง และความเป็นสิริมงคล อนึ่ง S. Maneesuwan (personal communication, 2022) กล่าวว่า การเชิดสิงโตเปรียบเสมือนการแสดงละครเรื่อง ๆ หนึ่ง ที่มีสิงโตเป็นตัวนำเสนอและดำเนินเรื่องตลอดการแสดง ซึ่งลักษณะท่าทางที่ปรากฏล้วนแล้วแต่มีการเลียนแบบลีลาท่าทางมาจากสัตว์ประเภทใกล้เคียง โดยที่แต่ละท่าทางจะแตกต่างกันตามต้นกำเนิดของสิงโต ทว่าความเชื่อที่มีต่อการเชิดสิงโตยังคงเดิม

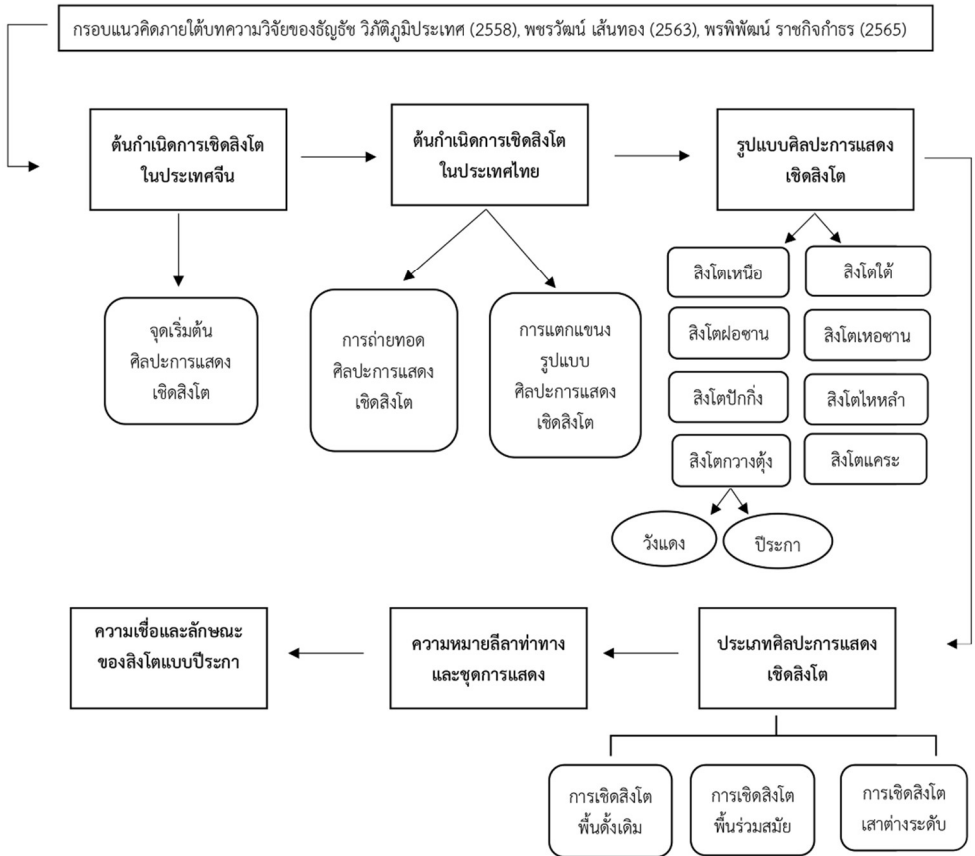
ถึงแม้การเชดสิงโตประเภทฝั่งธนบุรีมีลีลาท่าทางที่ใช้ในการประกอบการแสดงหลากหลายรูปแบบ ทว่าล้วนแล้วแต่แฝงความหมายในเชิงบวกไว้แทบทั้งหมด โดย J. Vilaiphong (personal communication, 2022) หัวหน้าคณะสิงโตมังกรทอง ลูกชัย มงคลยกตัวอย่างว่า การเชดสิงโตท่ากระโดดเสาดอกเหมย เป็นการเล่าเรื่องถึงการผจญความยากลำบากและฝ่าฟันอุปสรรคเพื่อตามหาดอกไม้มงคล เปรียบเสมือนกับการที่กว่าจะพบเรื่องราวที่ดีก็ต้องเผชิญกับความยากลำบากก่อน และเมื่อตามหาดอกไม้มงคลเจอแล้วก็ยังสืบทอดถึงคำอวยพรให้พบเจอเรื่องที่ดีหลังจากนี้ ซึ่งในขณะเดียวกันหนึ่งในท่าที่ใช้ประกอบการแสดง อาทิ ท่าต่อตัว กลับไม่มีความหมายแฝง เป็นเพียงการแสดงโชว์กายกรรมและความสามารถของนักแสดง จะเห็นได้ว่าความหมายที่แฝงอยู่ในลีลาท่าทางของการเชดสิงโตในแต่ละท่ามีความหมายที่ลึกซึ้งและในบางท่าก็ไม่มีความหมาย เป็นเพียงการแสดงเพื่อโชว์ประกอบการเชดสิงโตเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม Ratchakitkamthon and Photivatechakul (2022, p. 73) ได้อธิบายว่า การเชดสิงโตนับเป็นสัญลักษณ์ของการเฉลิมฉลองโอกาสสำคัญและเทศกาลต่าง ๆ โดยสะท้อนวัฒนธรรมจีนอย่างเห็นได้ชัด ทั้งยังถูกนำมาเผยแพร่จนได้รับความนิยมในหลายประเทศ โดยเฉพาะประเทศในแถบภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ ประเทศมาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย เป็นต้น ดังนั้นเพื่อเป็นการร่วมอนุรักษ์และสืบทอดการแสดงเชดสิงโตที่เปรียบเสมือนมรดกทางวัฒนธรรมของจีน และเพื่อเป็นการมุ่งชี้ให้เห็นถึงการแสดงเชดสิงโตแบบปรีภากาในคณะสิงโตหิน ลูกเจ้าพ่อเขาดกอันเป็นเพียงคณะเดียวที่ยังคงต้นแบบต้นฉบับของการเชดสิงโตแบบปรีภากาของประเทศไทยไว้ บทความนี้จึงมุ่งนำเสนอศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมจีนประเภทเชดสิงโต ผ่านการศึกษาและวิเคราะห์ประวัติความเป็นมา เอกลักษณ์ ชุดการแสดง ลีลาท่าทาง รวมไปถึงความเชื่อและคุณลักษณะของสิงโต โดยจะอยู่ในกรอบการแสดงเชดสิงโตแบบปรีภากาของคณะสิงโตหิน ลูกเจ้าพ่อเขาดก เพื่อส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่ได้มีความรู้ความเข้าใจและเห็นถึงความสำคัญของการแสดงเชดสิงโตในอีกมุมมองหนึ่งที่ยังไม่เคยได้รู้จัก

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเอกลักษณ์ของการเชดสิงโตแบบปรีภากา
2. เพื่อศึกษาที่มาของความเชื่อและคุณลักษณะของสิงโตแบบปรีภากา
3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความหมายลีลาท่วงท่าและชุดการแสดงของการเชดสิงโตแบบปรีภากาในงานมงคล และเทศกาลสำคัญในประเทศไทย

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

Figure 1. Conceptual Framework

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยการศึกษาความหมายของกระบวนการทำการเชิดสิงโตแบบปี่ระกาเป็นงานวิจัยเชิงบรรยายที่เน้นการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) เนื่องจากเป็นวิธีที่เหมาะสมกับขอบเขตของงานวิจัยนี้ โดยผู้จัดทำวิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาและพื้นที่ที่จะศึกษารวมถึงกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา: ศึกษาและสัมภาษณ์คณะสิงโตหิ้นลูกเจ้าพ่อเขาคอก ที่ปัจจุบันเป็นคณะเดียวในประเทศไทยที่ใช้การเชิดสิงโตแบบปรีะกา โดยศึกษาเกี่ยวกับ ความหมายของลีลาท่าทาง ชุดการแสดง เอกลักษณ์ รวมถึงที่มาของความเชื่อและ คุณลักษณะของสิงโต

2. ขอบเขตด้านพื้นที่: ศึกษาและลงพื้นที่ที่สัมภาษณ์คณะเชิดสิงโตย่านฝั่งธนบุรี บริเวณวัดราชพฤกษ์วิหาร ชุมชนตลาดพลูและชุมชนโพธิ์นิมิตร

3. กลุ่มตัวอย่าง: กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

3.1. กลุ่มตัวอย่างหลัก คือ คณะสิงโตหิ้นลูกเจ้าพ่อเขาคอก โดยผู้วิจัยเก็บ ข้อมูลสัมภาษณ์เฉพาะหัวหน้าหรือตัวแทนสมาชิกในคณะไม่เกิน 3 คน

3.2. กลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนเกี่ยวข้อง คือ กลุ่มผู้มีความรู้และประสบการณ์ เกี่ยวกับการเชิดสิงโตในประเทศไทย ประกอบด้วยตัวแทนชุมชนตลาดพลู หัวหน้าคณะ สิงโตมังกรทอง ลูกชัยมงคล ตัวแทนคณะเชิดสิงโตแบบวังแดง ลูกเจ้าพ่อมังกรเขียวและ ผู้บรรยายประกอบการแสดงเชิดสิงโตแบบปรีะกา รวมทั้งสิ้น 4 คน

หลังจากกำหนดขอบเขตข้างต้นและลงพื้นที่สัมภาษณ์เก็บข้อมูลวิจัยแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลโดยการจัดเก็บแบบจำแนกประเภทตามกลุ่มข้อมูลที่ได้รับ ถัดไปจึงนำมาวิเคราะห์ความหมายของลีลาท่าทางของการเชิดสิงโตแบบปรีะกาโดยใช้ รูปภาพ คลิปวิดีโอ คลิปเสียงและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบ หลังจากนั้นจึงนำข้อมูล ข้างต้นมาประกอบการวิเคราะห์ชุดการแสดง ความเชื่อ ลักษณะของสิงโต ตลอดจน เอกลักษณ์ของการเชิดสิงโตแบบปรีะกา ขั้นตอนสุดท้ายจึงนำมาสรุปและเรียบเรียง เขียนเนื้อหาบทความวิจัย

ผลการวิจัยเชิงสังเคราะห์

1. ต้นกำเนิดการเชิดสิงโตแบบปรีะกา

“การเชิดสิงโต” มีถิ่นกำเนิดมาจากประเทศจีน นับเป็นประเพณีและ วัฒนธรรมด้านศิลปะการแสดงที่มีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนานแขนงหนึ่ง เป็นการ แสดงที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก เพราะนอกจากจะสื่อให้เห็นถึงความงดงาม อ่อนช้อยที่แฝงด้วยความแข็งแกร่งหนักแน่นของลีลาท่าทางแล้ว ยังสื่อถึงการอวยพร และเป็นสิริมงคลให้กับผู้ชมผ่านความหมายของสิงโตอีกด้วย โดย S. Dungjitthipon and S. Pitichaiwut (personal communication, 2023) กล่าวว่าสิงโต เป็นสัตว์ที่อาศัยอยู่บนสวรรค์ ทั้งยังมีความยิ่งใหญ่รองลงมาจากมังกร

ตามทีสืบค้นจากหอสมุดแห่งชาติ ซึ่งได้รับการยืนยันจากทางตัวแทนคณะ
สิงห์โตหิน ลูกเจ้าพ่อเขาดกกว่าปัจจุบันไม่พบหนังสือแล้ว ปรากฏว่า การเชิดสิงโต
ถูกเผยแพร่เข้ามาภายในประเทศไทยราวปี พ.ศ.2369 ตรงกับรัชสมัยของ
พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยในขณะนั้น สถาปัตยกรรมต่าง ๆ ข้าวของ
เครื่องใช้ รวมไปถึงศิลปะการแสดง เป็นหนึ่งในวัฒนธรรมของประเทศจีนที่ถูกนำมา
เผยแพร่ในประเทศไทย โดยเฉพาะการเชิดสิงโต ซึ่งสามารถแบ่งออกได้ 3 ประเภท
ได้แก่ 1) สิงโตโหล่ เป็นการละเล่นหัวเสือกคล้ายสิงโตญวน 2) สิงโตแคะ ลักษณะ
หัวเหมือนบั้งก็ ทำด้วยไม้สักเฉพาะด้านหน้า 3) สิงโตกวางตุ้ง สามารถพบได้ทั่วไปใน
ประเทศไทยมากที่สุด ซึ่งเดิมทีการเชิดสิงโตทั้งสามประเภท ใช้สำหรับแสดงภายในงาน
ส่วนตัว หรืองานสมาคมเท่านั้น ทว่าการเชิดสิงโตแบบกวางตุ้งมีท่วงท่าอย่างเฉพาะตัว
ลักษณะบริเวณส่วนหัวมีสีสันทสวยงาม จึงได้รับความนิยม ถูกนำมาใช้แสดงในพิธีต่าง ๆ
อย่างมีนัยยะสำคัญ และถูกสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน หากแต่เนื่องจากบางเขตพื้นที่
อาจจะไม่ได้รับการถ่ายทอดจากอาจารย์โดยตรง ทำให้ผู้แสดงทำการดัดแปลงเนื้อหา
และลีลาบางส่วนเพื่อปรับให้เข้ากับกลุ่มผู้รับชมและยุคสมัยมากขึ้น ดังนั้นศิลปะการ
เชิดสิงโตจึงได้แตกแขนงออกไป โดย S. Maneesuan (personal communication,
2023) ผู้มีความรู้ และประสบการณ์เกี่ยวกับการเชิดสิงโตในประเทศไทยกล่าวไว้ว่า
ภายหลังจากที่การเชิดสิงโตได้เผยแพร่เข้ามาสู่ประเทศไทยฝั่งธนบุรี สิงโตกวางตุ้ง
ได้แตกแขนงออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ สิงโตแบบปรีะกาและสิงโตแบบวังแดง ซึ่งมีลีลา
ท่าทาง ดนตรีประกอบจังหวะ ชุดการแสดง อุปกรณ์ประกอบฉาก และลวดลายการ
วางท่าแตกต่างกัน โดยที่สิงโตแบบปรีะกาจะมีชุดการแสดงที่มีความเก่าแก่โบราณ
ถูกถ่ายทอดคล้ายกับละครหนึ่งเรื่องหรือหนึ่งตอน และหาชมได้น้อยกว่าการเชิดสิงโต
แบบวังแดง

สำหรับการเชิดสิงโตแบบปรีะกานั้น S. Dungjitthipon and S. Pitichaiwut
(personal communication, 2566) อธิบายว่า เริ่มมีการสืบทอดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2498 โดย
มีอาจารย์ชอ ผู้เป็นเจ้าของคณะเชิดสิงโต ส.ปรีะกา เป็นผู้ถ่ายทอดให้แก่คณะสิงห์โตหิน
ลูกเจ้าพ่อเขาดก เรียกได้ว่าในเวลานั้น คณะเชิดสิงโต ส.ปรีะกา เป็นคณะต้นแบบของ
การเชิดสิงโตแบบปรีะกาแห่งเดียวในประเทศไทย และต่อมาก็ได้เผยแพร่ออกไปอย่าง
กว้างขวางมากยิ่งขึ้น ทว่า S. Maneesuan (personal communication, December
20, 2022) กล่าวว่า คณะเชิดสิงโตแห่งอื่นที่ได้เรียนรู้การเชิดสิงโตแบบปรีะกาไปแล้วนั้น
ได้ทำการปรับเปลี่ยนเรื่องราว และท่าทางการละเล่นให้เข้ากับบริบทของยุคสมัยที่

เปลี่ยนไป โดยเพิ่มท่าทางที่สื่อให้เห็นถึงความแข็งแกร่งของผู้แสดง เพื่อสร้างความตื่นเต้นเร้าใจให้กับผู้ชม เรียกว่า การเชิดสิงโตแบบบรว่มสมัย อันมีท่าทางที่เพิ่มเข้ามาประกอบด้วย สิงโตกระโดดเสาดอกเหมย สิงโตต่อตัวเพิ่มขึ้น และตัดทอนชุดการแสดง การเชิดสิงโตแบบดั้งเดิมบางส่วนออกไป เช่น การแสดงสิงโตประตูกลอยพร การแสดงขุ้มประตูกลอยพรประทานสวรรค์ และการแสดงสิงโตกินผักขายคลอง ทำให้ในปัจจุบันคณะสิงห์โตหินลูกเจ้าพ่อเขาคอกเป็นเพียงคณะเดียวที่ยังคงความเป็นต้นฉบับของการเชิดสิงโตแบบปรีกาไว้

2. ข้อแตกต่างระหว่างการเชิดสิงโตแบบปรีกาและแบบวังแดง

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบข้อแตกต่างระหว่างการเชิดสิงโตแบบปรีกาและวังแดง

ข้อแตกต่าง	ปรีกา	วังแดง
การเชิดหัวสิงโต	มีทั้งการเชิดหัวสิงโตและการเล่นจิ้งหะ อ้าปาก หุบปากควบคู่	เชิดหัวสิงโตและเน้นจิ้งหะ การอ้าปาก
เต็งแบ้	มีทุกท่า	มีบางท่า
ลักษณะของสิงโต	อ่อนช้อย พริ้วไหว	ดุดัน แข็งแกร่ง
สมาคม	ไม่เป็นสมาชิก	เป็นสมาชิก
การเล่าเรื่อง	เรื่องราวต่อเนื่อง เล่นตั้งแต่สิงโตตื่นนอน และทำกิจกรรมต่าง ๆ	สร้างเหตุการณ์จากกิริยา หนึ่งๆ ไม่มีการเล่าเรื่องราว
ทำสิงโตออกลูก	มี	ไม่มี
ดนตรีประกอบการแสดง	จิ้งหะเร็วกว่าเล็กน้อย	จิ้งหะช้ากว่าเล็กน้อย

Note. Comparing the differences between The Year of the Rooster Lion Dance and the Wang Dang Lion Dance

จากตารางข้างต้นสามารถอธิบายได้ว่า การเชิดสิงโตแบบปรีกาและแบบวังแดงต่างกันตรงที่การเชิดหัวสิงโตแบบปรีกามีจิ้งหะอ้าปากและหุบปาก เน้นเล่าเรื่องราวต่อเนื่องคล้ายกับละครหนึ่งเรื่อง มีจิ้งหะเต็งแบ้ทุกท่า ลักษณะของท่าคือ ย่อจิกเท้า วาดขา ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของสมาคมใด รวมไปถึงมีดนตรีประกอบจิ้งหะที่ถี่

เร็ว หากไม่ได้รับชมการแสดงเชิดสิงโตเป็นประจำอาจจะไม่สามารถแยกจังหวะดนตรีประกอบของการเชิดสิงโตทั้งสองแบบได้ และในขณะเดียวกัน การเชิดสิงโตแบบวังแดงไม่มีจังหวะการเชิดที่หุบปาก เน้นเชิดหัวและอ้าปาก มีเต็งแบ้งทำทางเล่าเรื่องราวเป็นฉาก ๆ มีสมาคมการเชิดสิงโตเป็นของตนเอง และมีดนตรีประกอบการแสดงที่ช้ากว่าแบบปรีะกาเล็กน้อย (S. Dungjitthipon and S. Pitichaiwut, personal communication, April 30, 2023)

ความแตกต่างของลักษณะสิงโตแบบปรีะกาและแบบวังแดง ขึ้นอยู่กับความรู้สึกส่วนตัวของแต่ละบุคคล โดยอิงจากการเปรียบเทียบกับลักษณะดวงตาของสิงโตทั้งสองแบบ พบว่า สิงโตแบบปรีะกามีดวงตากกลมโต ส่วนสิงโตแบบวังแดงมีดวงตากว้างและเล็กกว่า ส่งผลให้ผู้ชมบางคนรับรู้ถึงความพลั้วไหวและความอ่อนช้อยของลักษณะสิงโตแบบปรีะกามากกว่า อย่างไรก็ตาม ลักษณะการเชิดสิงโตของทั้งสองแบบมีความคุ้นเคยคล้ายกัน (S. Dungjitthipon, personal communication, October 19, 2023)

3. เอกลักษณะการเชิดสิงโตแบบปรีะกา

เอกลักษณะเด่นของการแสดงเชิดสิงโตแบบปรีะกาที่ได้รับการถ่ายทอดมาจนถึงปัจจุบัน คือการเชิดสิงโตพื้นแท้ไม่มีรูปแบบอื่นผสม กล่าวคือ เป็นการแสดงที่ใช้ลีลาท่าทางละเล่นแบบอยู่ที่พื้น บางการแสดงไม่มีการกระโดดเสาดอกเหมยและไม่มี การปีนต่อตัว มีเครื่องแต่งกายที่ปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับเทศกาลเพื่อชูความโดดเด่นแปลกใหม่ เช่น การใส่สนับน่อง เป็นต้น สำหรับลีลาท่าทางส่วนใหญ่จะเน้นแสดงแบบใช้การเชิดหัว อ้าปากและหุบปาก มีเรื่องราวหรือสถานการณ์ต่าง ๆ เข้ามาให้จัดการหรือแก้ไข บางครั้งถ่ายทอดเป็นเรื่องราวการผจญภัยหรือการทำภารกิจให้สำเร็จ มีชุดการแสดงสิงโตออกลูก สิงโตกินผักช่ายคลอง ชุ่มประตูดวยพรประทานสวรรค์ และประตูดวยพร เป็นชุดการแสดงที่พบได้แค่ในคณะสิงห์โตหิน ลูกเจ้าพ่อเขาดกเท่านั้น ทั้งยังมีความหมายที่ลึกซึ้งแฝงอยู่ภายในการแสดงอีกด้วย สำหรับด้านลักษณะของสิงโตแบบปรีะกา มีความแปลกแตกต่างจากสิงโตรูปแบบอื่นซึ่งจะมีขนที่ยาว ส่วนหางมีสีเดียวกับส่วนหัวของสิงโต โดยเรียกส่วนหัวว่า พื้นสิงโต มีลักษณะเป็นลายหิน ในด้านการเชิดมักคุ้น ทว่าแฝงความอ่อนช้อย ส่วนด้านลีลาท่าทางมีเต็งแบ้งหรือท่าย่องจิกเท้า วาดขาที่ใช้ในทุกอากัปภิกิริยาของการแสดง นอกจากนี้ ในด้านท่วงทำนองจะใช้กลอง แฉ่ ล้อ และเก่งตีในจังหวะที่ถี่เร็ว (S. Pitichaiwut, personal communication, April 30, 2023)

4. ชุดการแสดงของการเชิดสิงโตแบบประภา

จากบทสัมภาษณ์ของ S. Dungjitthipon (personal communication, 2023) ผู้สืบทอดคณะสิงห์โตหิน ลูกเจ้าพ่อเขาตกรุ่นล่าสุดได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเชิดสิงโตแบบประภาไว้ว่า ชุดการแสดงเชิดสิงโตแบบประภามีลักษณะเก่าแก่โบราณ เน้นการเล่าเรื่องเป็นฉากคล้ายละครหนึ่งเรื่อง โดยได้รับการถ่ายทอดมาจากปรมาจารย์ด้านการเชิดสิงโตของประเทศจีน หรือที่รู้จักกันในสังกัดคณะว่า อาจารย์ม้าไ้ ภายหลังอาจารย์ขอ คณะส.ประภาจึงได้ทำการสืบทอดส่งต่อให้แก่รุ่นหลังเรื่อยมา ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ชุดการแสดงของคณะสิงห์โตหินลูกเจ้าพ่อเขาตกรุ่นมีความแตกต่างกับลักษณะชุดการแสดงของการเชิดสิงโตรูปแบบอื่น โดยสามารถจำแนกชุดการแสดงออกได้ทั้งหมด 5 ชุด ได้แก่ ชุดการแสดงสิงโตออกลูก ชุดการแสดงสิงโตกินผักขายคลอง ชุดการแสดงซุ่มประตอวยพรพรधानสวรรค ชุดการแสดงประตูกลอยพร และชุดการแสดงเชิดสิงโตอวยพรทั่วไป ดังนี้

4.1 ชุดการแสดงสิงโตออกลูก

ชุดการแสดงสิงโตออกลูกเป็นศาสตร์และศิลป์ในการใช้ลีลาท่าทางเลียนแบบมาจากสิงโตกวางตุ้งลีลาหนึ่ง เดิมทีไม่ได้ใช้ทำการแสดงเป็นระยะเวลา ยาวนานกว่า 34 ปีแล้ว หากแต่ช่วงต้นปีพ.ศ. 2566 ทางคณะสิงห์โตหินลูกเจ้าพ่อเขาตกรุ่นได้นำกลับมาใช้แสดงใหม่อีกครั้ง เนื่องจากต้องการสืบสานแม่ไม้มการเชิดสิงโตในชุดการแสดงนี้ให้คนรุ่นหลังรู้จักอย่างกว้างขวางมากขึ้น สำหรับการถ่ายทอดเรื่องราวจะเน้นเล่าเป็นฉาก ปูเรื่องตั้งแต่การเกี่ยวพาราสี ผสมพันธุ์ ผจญภัย ไปจนถึงคลอดลูก โดยมีกระบวนการที่สำคัญและโดดเด่นที่สุดของชุดการแสดง คือ กระบวนท่าสิงห์เก็บต้นยา (S. Dungjitthipon, personal communication, April 30, 2023) ในช่วงต้นเรื่อง เล่าถึงเรื่องราวของสิงโตเพศเมียได้บังเอิญพบกับสิงโตเพศผู้และมีความสนอกสนใจกัน ทั้งสองฝ่ายจะเดินตมกลืนช่วงบนท้ายของฝ่ายตรงข้ามอย่างระแວดระวัง และเรื่องราวจะเริ่มเข้มข้นขึ้น เมื่อฝ่ายสิงโตตัวผู้เอาหน้าเข้าไปถูไถคลเคลียตัวเมียคล้ายกับเป็นการขอร้องเชิญชวน ส่วนตัวเมียจะแสดงอาการเล่นตัวสงวนท่าที ก่อนที่จะเข้าถ้ำไปด้วยกัน ต่อมาเข้าสู่ช่วงกลางเรื่องจะเล่าถึงการตั้งท้องของสิงโต โดยสิงโตนั้นจะตั้งท้องเป็นเวลากว่า 10 เดือน ใช้เวลาไปกับการนอนเป็นส่วนใหญ่ ในช่วงใกล้คลอด ตัวผู้จะทำหน้าที่ออกจากถ้ำเพื่อตามหาวิเศษที่มีชื่อว่า ‘เซียนเช่าเอี้ย’ แปลเป็นภาษาไทยว่า ‘ต้นยาเซียนเช่าวิเศษ’ มีสรรพคุณช่วยให้คลอดได้ง่ายขึ้นและฟื้นตัวเร็ว ดังนั้นตัวผู้จึงออกผจญภัยกระโดดข้ามภูเขาสองลูกด้วยความร้อนใจเพื่อตามหาหาดังกล่าวและรีบตีลังกาคาบต้น

ยาวพิเศษที่หาเจอนั้นกลับไปให้ตัวเมียกิน เรียกฉากการแสดงนี้ว่า ฉากกระบวนท่าสิ่งทึงเก็บต้นยา สำหรับช่วงท้ายเรื่องจะเล่าถึงบทบาทของการเป็นแม่ การออกลูกของสิ่งโตเพศเมียจะทำท่าทางหมอบคลานอยู่กับที่และอ้าปาก-หุบปากเร็วร้อนสะท้อนให้เห็นถึงความเจ็บปวดทรมานจากการออกลูก โดยความสนุกของเรื่องราวอยู่ที่ผู้ชมจะได้ลุ้นถึงการผจญภัยของสิ่งโตตัวผู้ และการออกลูกอย่างปลอดภัยของตัวเมียนั้นเอง (S. Pitichaiwut, personal communication, April 30, 2023)

การถ่ายทอดเรื่องราวของการแสดงสิ่งโตออกลูกแฝงความหมายไว้ในอากัปกริยา ลักษณะของสิ่งโต อุปกรณ์ประกอบฉาก รวมไปถึงสีหน้าท่าทางและเรื่องราวที่ถ่ายทอด โดยความหมายที่แฝงและเห็นได้ชัดที่สุดคือบทบาทของการเป็นแม่ ร่องลงมาเป็นความรักและความรับผิดชอบที่สิ่งโตตัวผู้มีต่อตัวเมีย ซึ่งสะท้อนจากการเดินทางผจญภัยฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ เช่น การข้ามภูเขาสองลูก สะท้อนความเป็นสิริมงคลต่อผู้ชม จากความเชื่อที่ว่าสิ่งโตเป็นสัตว์ผู้ยิ่งใหญ่ของสวรรค์ เมื่อสิ่งโตออกลูกจึงมีความหมายคล้ายกับว่าได้มีสัตว์ของสวรรค์ถือกำเนิดเพิ่มอีกหนึ่งชีวิต ถือเป็นความโชคดีของผู้ที่ได้รับชมการถือกำเนิดของสัตว์สวรรค์นั่นเอง นอกจากนี้ ยังสามารถแยกลักษณะของสิ่งโตเพศเมียได้จากสีจมูก โดยจะมีลักษณะสีเขียว เนื่องจากสื่อถึงการแบ่งคลอดแบบหน้าดำคล้ำเขียว มีนัยยะสำคัญของการสื่อถึงความคล้ายคลึงของมนุษย์ในการแบ่งคลอดเช่นเดียวกัน สำหรับลูกสิ่งโตแรกคลอดจะมีสีแดง โดยสีแดงหมายถึงเลือดของแม่สิ่งโตนั่นเอง อย่างไรก็ตาม การแยกเพศของสิ่งโต ตามตำราได้กล่าวไว้ว่า สิ่งโตตัวผู้จะมีหงอน ตัวเมียจะไม่มีหงอน หงอนนั้นก็คือนกของสิ่งโตและมีลักษณะสีดำ อีกทั้งการแสดงสิ่งโตออกลูก ยังมีการสร้างบรรยากาศให้เกิดอารมณ์ร่วม พร้อมทั้งได้ข้อคิดปลูกฝังจิตใจเรื่องความกตัญญูต่อบุพการี โดยใช้เสียงพากย์ระหว่างแสดงประกอบฉากออกลูก เป็นกลอนสะท้อนถึงความเจ็บปวดของความเป็นแม่ ดังต่อไปนี้

แสนสงสารนางสิ่งทึงอยู่ในถ้ำ	คำรณเจ้าเจ็บท้องก้องคูหา
ร้องครวญครางนางสิ่งทึงลี้ไปมา	เจ็บกายาเหมือนจะแยกแตกซี่วี
แลหาใครหวังให้ช่วยด้วยใกล้คลอด	เกรงม้วยมอดแด่ดินสิ้นฤดี
เพื่อนชิดเชยเคยใกล้ก็ไม่มี	เจ็บอินทรีย์เหน็บหนาวร้าวระบม
เดียวก็หนาวเดียวก็ร้อนพิษย่อนยอก	ตาลับลือกทรวงสั่นแสนชื่นชม
สุดระกำข้าพหวัอกตรม	เพื่อนเชยชมเจ้าอยู่ไหนไยไม่มา
จักดับดินสิ้นชีวีตรงนี้แน่	ความเจ็บแผ่ขานหนักสุดรักษา
ไอนางสิ่งทึงครวญคร่ำหลังน้ำตา	รอดชีวาหรือไม่ให้ตามดู

จากบทกลอนนี้ สะท้อนถึงฉากสิงโตตัวผู้กลับมาไม่ทันในช่วงที่ตัวเมีย ออกลูก แสดงให้เห็นถึงความทุกข์ทรมานของสิงโตตัวเมียระหว่างออกลูกในถ้ำอย่าง โดดเดี่ยว ไร้ซึ่งการได้รับความช่วยเหลือ ส่งผลให้เกิดความเจ็บปวดทั้งทางร่างกาย และจิตใจ การกล้ำกลืนฝืนทนต่อความเจ็บปวดและการเอาชีวิตรอด ต่อสู้กับความ เจ็บปวดเพียงลำพัง (S. Maneesuwana, personal communication, January 11, 2023)

ตารางที่ 2 การสรุปความหมายนัยยะสำคัญของชุดการแสดงสิงโตออกลูก

การแสดง	เรื่องราว	ถอดความหมาย
ต้นเรื่อง	- บังเอิญพบกัน - เกี่ยวพาราสี - คลอเคลียออกดออัน ซุกไซร์ - ผสมพันธุ์	การแสดงกิริยาท่าทางคล้ายมนุษย์ เน้นให้เห็นบทบาทของความสัมพันธ์ในฐานะสิงโตตัวผู้ และสิงโตตัวเมียที่ไม่มีพันธะ และการแสดงความรักความสนใจในตัวอีกฝ่าย
กลางเรื่อง	- กระบวนท่าสิงห์เก็บต้นยา - ผจญภัย กระโดดข้ามภูเขาด้วยความร้อนใจ - สิงโตตัวผู้ฝ่าฟันอุปสรรคเพื่อตามหายาวิเศษ	เน้นให้เห็นถึงบทบาทการแสดงความรักที่สิงโตตัวผู้มีต่อสิงโตตัวเมีย เปรียบเสมือนบททดสอบความรักบทหนึ่ง
ท้ายเรื่อง	- สิงโตคลอดลูก - ความเจ็บปวดระหว่างคลอด	เน้นให้เห็นถึงบทบาทของสิงโตตัวเมียและหน้าที่ของการเป็นแม่ ความอดทนต่อความเจ็บปวดเพื่อให้กำเนิดชีวิตใหม่

Note. Summarizing the significant symbolic meanings of the lion giving birth performance set

ภาพที่ 2 ภาพกระบวนท่าสิงห์เก็บต้นยา ชุดการแสดงเชิดสิงโตออกลูก

Figure 2. The image of the lion dance movement picking herbs in the lion giving birth performance set. Adapted from “Singto Hin, Luk Chao Por Khao Tok, Talat Phlu, 2023, <https://shorturl.asia/0XDIE>

4.2 ชุดการแสดงสิงโตกินผักชายคลอง

การแสดงสิงโตกินผักชายคลอง นิยมใช้แสดงสำหรับงานเทศกาลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับความเป็นจีนเป็นหลัก กล่าวคือ ส่วนใหญ่มักใช้แสดงในช่วงเทศกาลตรุษจีน และงานเทศกาลเฉลิมฉลองครบรอบศาลเจ้าปู่ยามากกว่าแสดงในงานมงคลประเภทอื่น โดยภายในการแสดงจะเล่าเรื่องสิงโตที่บังเอิญเดินไปพบกับผักฉายแข่งที่ลอยน้ำมา จึงพยายามที่จะหาวิธีคาบผักขึ้นจากน้ำ หากแต่ด้วยลักษณะนิสัยของสิงโตเป็นสัตว์ที่มีกระแวดระวังตัวอยู่ตลอดเวลา เพราะต้องป้องกันศัตรูเข้าจู่โจมในช่วงที่ไม่ได้ตั้งตัว ดังนั้นผู้ชมจะได้เห็นอาการปฏิกิริยาที่สิงโตจะหันซ้ายหันขวา และทำท่าที่ลีลา ก่อนเดินขึ้นสะพานเพื่อเข้าไปใกล้เป้าหมาย โดยผู้แสดงมี 2 คน ยืนในลักษณะท่าซ้อน หลังแบบเว้นระยะห่าง ผู้ที่อยู่ข้างหลัง เรียกว่า มือหาง จะใช้ขาเกาะสะพานและใช้แขนรั้งตัวผู้แสดงที่อยู่ข้างหน้า เรียกว่า มือเชิดหัว หลังจากนั้น มือเชิดหัวจะโน้มลำตัวส่วนบนไปข้างหน้าเพื่อก้มลงคาบผัก โดยที่ครั้งแรกไม่สามารถคาบได้ ทำให้เกิดความโมโห ครั้งที่สองจึงตั้งใจโน้มตัวยึดคอเพื่อกาบบ้างอีกครั้งจนสำเร็จ และหลังจากคาบผัก

เข้าไปในปากแล้ว สิ่งที่จะคายออกมาและหว่านผักเหล่านั้นไปยังผู้ชม สุดท้ายจึงเดิน
ลักษณะถอยหลังลงจากสะพานและทำความสะอาดตัวเองด้วยการใช้ผ้าเช็ดหน้าต่อไป

ลักษณะเด่นของการแสดงสิ่งโตกินผักชายคลอง คือ การที่สิ่งโตโน้ม
ตัวยืดยาวจากสะพานไม้เพื่อลงไปคาบผักในน้ำและเดินถอยหลังลงจากสะพาน มี
ความหมายสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะนิสัยของสิ่งโตที่ก่อนจะทำการสิ่งไหน มักจะ
ระแวงระวังตัวเสมอ อีกทั้งการกินผักชายคลอง ตามตำราที่สืบทอดมาหลายปีกล่าวไว้
ว่า ผักที่ลอยอยู่ในน้ำมีชื่อในภาษาจีนว่า “ผักฉ่ายเซ่ง” ซึ่งคำว่า “ฉ่าย” มาจากคำว่า “
菜” อ่านว่า ไช แปลว่า ผัก และคำว่า “เซ่ง” มาจากคำว่า “清” อ่านว่า ชิง แปลว่า
สะอาดและบริสุทธิ์ รวมกันจึงมีความหมายว่า ผักแห่งความบริสุทธิ์สะอาด ลักษณะผัก
จะมีสีเขียวคล้ายผักกวางตุ้งลวก (S. Pitichaiwut, personal communication, April 30,
2023) มีความหมายโดยนัยที่สื่อให้เห็นว่า เมื่อสิ่งโตที่เป็นสัตว์ของสวรรค์ได้รับประทาน
ผักที่สะอาดและบริสุทธิ์เข้าไป สิ่งโตตัวนั้นจึงมีความบริสุทธิ์ผุดผ่อง ไร้มลทิน และจาก
การหว่านผักที่คาบเข้าปากออกไป เปรียบเสมือนกับการโยนความเป็นสิริมงคลไปยัง
ผู้ชมได้อีกด้วย อย่างไรก็ตาม การแสดงชุดนี้มีบทกลอนที่ใช้ประกอบการแสดง ดังนี้

ริมนาวา	สาคร	ดินดอนป่า	กลางพนา	ป่าเขา	ลำเนาไพร
พญาสิงห์	ยืนบน	สะพานไม้	ทอดยาวไป	ในน้ำ	ที่รินไหล
เห็นกอผัก	ลอยล่อง	กลางคลองใส	แต่อยู่ไกล	ไปไม่ถึง	ดังใจหมาย
จึงปักหลัก	ปลายสะพาน	แล้วโน้มกาย	จะกินได้	ไหมหนอ	รอดูเอา

บทกลอนนี้มีเนื้อหาอธิบายเรื่องราวประกอบการแสดงของสิ่งโตที่
เดินอยู่ภายในป่าเขาและยืนอยู่บนสะพานไม้มองเห็นกอผักฉ่ายเซ่งแต่ไม่สามารถเอื้อม
ถึง จึงยืนอยู่บนปลายสะพานและโน้มตัวยืดยาวไปคาบผัก โดยที่ผู้ชมจะรู้สึกถึงความ
ตื่นเต้นและเอาใจช่วยให้สิ่งโตสามารถคาบผักขึ้นมาจากน้ำได้ (S. Maneesuwan,
personal communication, January 11, 2023) นับเป็นการแสดงอีกหนึ่งชุดที่แฝง
ความหมายที่ดีซ่อนอยู่ภายในการแสดงอย่างละเอียดลึกซึ้งและสร้างความเพลิดเพลิน
ให้กับผู้ชม

ภาพที่ 3 ภาพถ่ายการแสดงสิงโตกินผักชายคลอง

Figure 3. The image of the lion eating vegetables by the canal performance set. Adapted from “Singto Hin, son of the godfather Khao Tok Show across the bridge on YouTube”, 2023, <https://shorturl.asia/bZmnM>

4.3 ชุดการแสดงขลุ่ยประตูดวยพรประทานสวรรค์หรือซี้มั่ง

การแสดงขลุ่ยประตูดวยพรประทานสวรรค์หรือการแสดงซี้มั่ง เป็นการถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับตัวละครที่มีชื่อว่า “เตียบูนฮ้าง” เด็กน้อยมหัศจรรย์ที่มีพลังพิเศษ สามารถไปในสถานที่ที่ต้องการไปและไปถึงได้ในทันทีที่นึกถึง ซึ่งสถานที่ที่เตียบูนฮ้างชอบไปเที่ยวมากที่สุดคือสวนสวรรค์อันมีสัตว์มงคลอย่างสิงโตเป็นเพื่อนเล่นอยู่เสมอ ภายในการแสดงจะถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับการหยอกล้อเล่นกันระหว่างสิงโตและเตียบูนฮ้าง มีประตูสี่บาน เรียกว่า “ซี้มั่ง” ที่คำว่า “ซี้” มาจากคำในภาษาจีนว่า 四 (สี่) แปลว่า สี่ ส่วนคำว่า “มั่ง” มาจากคำว่า 門 (เหมิน) แปลว่า ประตู จึงมีความหมายว่า ประตูทั้งสี่ เตียบูนฮ้างจะใช้จี้กิ้งหลอกล่อสิงโตให้เดินผ่านเข้าไปในประตูแต่ละบาน หลังจากนั้นจะปิดประตูขังสิงโตให้ออกไปไม่ได้และหลบซ่อนตัว จนกระทั่งภายหลังประตูสวรรค์ทั้งสี่บานถูกเปิดออก สิงโตกับเตียบูนฮ้างได้กลับมาพบกันอีกครั้งพร้อมกับเสียงพลุที่ดังขึ้น โดยที่ประตูทั้งสี่บานจะสลักคำอวยพรเอาไว้ในแต่ละด้านแตกต่างกัน

สำหรับความหมายของชุดการแสดงขลุ่ยประตูดวยพรประทานสวรรค์พบว่า นัยยะสำคัญของการแสดงชุดนี้อยู่ที่ประตูทั้งสี่บานถูกเปิดออกพร้อมกับมีพลุจุดออกมา หมายถึงการเฉลิมฉลองที่ประตูสวรรค์ได้ถูกเปิดออกพร้อมกันแล้ว กล่าวคือ

คำอวยพรทั้งสี่ที่ถูกสลักไว้อยู่บนประตูแต่ละบาน ถูกสวรรณ์ประทานพรลงมาให้แก่เจ้าภาพ โดยมีสิงโตเป็นผู้มอบคำอวยพรให้ ประกอบด้วยคำอวยพรด้านความเจริญรุ่งเรือง ความร่ำรวย ความสุขความเจริญ และการค้าขาย (S. Pitichaiwut, personal communication, April 30, 2023)

ภาพที่ 4 เตียบุ่นฮ้างถือจิ้งล่อสิงโตเดินผ่านประตูอวยพร

Figure 4. “Tie Bun Huang” holding a mirror to lure the lion to pass through the auspicious gate. Adapted from “Facebook of Singto Hin, Luk Chao Por Khao Tok, Talat Phlu”, 2023, <http://surl.li/mmxnc>

4.4 ชุดการแสดงประตูกลวยพรหรือโป้ยช่วย

การแสดงประตูกลวยพรหรือโป้ยช่วย เป็นชุดการแสดงที่ถ่ายทอดคล้ายคลึงกับการแสดงขุ่มประตูอวยพรประทานสวรรณ์ เนื่องจากใช้ประตูสี่บานประกอบการแสดงเหมือนกัน ทว่าทั้งสองชุดการแสดงนี้มีเนื้อหาที่แตกต่างกัน โดยเรื่องราวของชุดการแสดงประตูกลวยพรจะเล่าเกี่ยวกับเตียบุ่นฮ้างได้ออกอุบายหลอกล่อให้สิงโตหลงเข้าไปภายในยันต์โป้ยช่วยหรือว่ายันต์แปดทิศอันเป็นกับดักที่ถูกสะกดไว้และจะพบกับประตูทั้งสี่บาน ซึ่งสิงโตจะต้องเลือกหาประตูทางออกให้เจอ

การแสดงประตูกลวยพรหรือโป้ยช่วยสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อตามหลักฮวงจุ้ยได้ โดยคำว่า “โป้ยช่วย” เป็นคำในภาษาจีนแต้จิ๋ว มีความหมายว่า “ยันต์แปดทิศ” ซึ่งในภาษาจีนกลางเรียกว่า ปากั่วถู (八卦图) เป็นสัญลักษณ์แห่งฟ้าและดินในลัทธิเต๋าที่มักใช้ควบคุมกับสัญลักษณ์หยินหยาง และมีต้นกำเนิดมาจากคัมภีร์อี้จิง (易经) แผ่นยันต์แปดทิศมีความหมายถึงการเปลี่ยนแปลงของจักรวาล โดยในสมัยอดีต

เชื่อว่าสามารถใช้แก้ไขความบกพร่องของภูมิประเทศและสามารถทำนายความสัมพันธ์ระหว่างฟ้าดินกับมนุษย์ได้ เนื่องจากลักษณะของยันต์จะมีเส้นขีดล้อมรอบทั้งหมดแปดทิศ แบ่งเป็นขีดรอยประ (--) หมายถึงหยิน และขีดรอยเต็ม (-) หมายถึงหยาง เรียงจากบนลงล่างทิศละ 3 ชั้น ขีดบนแทนฟ้า ขีดกลางแทนมนุษย์ และขีดล่างแทนดิน สามารถแบ่งทิศออกได้ ดังนี้

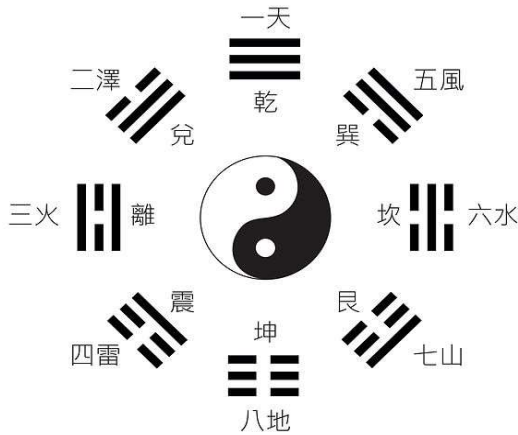
ตารางที่ 3 ตารางทิศทั้ง 8 ตามหลักฮวงจุ้ยลัทธิเต๋า

ทิศ	ชื่อเรียกตามหลักฮวงจุ้ย	ความหมาย
ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ	เฉียนหยาง 乾 (☰)	ท้องฟ้า
ทิศตะวันออกเฉียงใต้	ชุนหยิน 巽 (☴)	สายลม
ทิศเหนือ	คั่นหยิน 坎 (☵)	สายน้ำ
ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ	เกิ่นหยาง 艮 (☶)	ภูเขา
ทิศตะวันตกเฉียงใต้	คุนหยิน 坤 (☷)	แผ่นดิน
ทิศตะวันออก	เจินหยาง 震 (☳)	สายฟ้า
ทิศใต้	หลี่หยาง 离 (☲)	เพลิง
ทิศตะวันตก	ตั่วหยิน 兑 (☱)	ทะเลสาบ

Note. An eight-direction compass following Feng Shui of Taoism

หลักฮวงจุ้ยมีความเกี่ยวข้องกับลัทธิเต๋าและได้รับความนิยมในหมู่มากของเหล่าพุทธศาสนิกชนในสมัยอดีต ทำให้มีความเชื่อว่ายันต์ไปช่วยหรือยันต์แปดทิศ สามารถช่วยเหลือนเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ จากไม่มีให้กลายเป็นมี จากร้ายให้กลายเป็นดีและจากทุกข์ให้กลายเป็นสุขได้ ด้วยเหตุนี้การแสดงเชดสิงโตแบบปรีะกาจึงได้นำเอาหลักฮวงจุ้ยมาผสมผสานให้เข้ากับการแสดงเชดสิงโตเพื่อเป็นการอวยพรให้เจ้าภาพหมดทุกข์หมดโศก (S. Pitichaiwut, personal communication, October 19, 2023) โดยการนำยันต์ไปช่วยมาสะกดให้สิงโตหลงเข้าไปด้านในและพบเข้ากับประตู 4 บาน ประกอบด้วย

- 4.4.1 ประตูดิน เป็นประตูทิศตะวันออกเฉียงชึ่งข้องกับพลังของธาตุไม้
- 4.4.2 ประตูน้ำ เป็นประตูทิศเหนือข้องกับพลังธาตุน้ำ
- 4.4.3 ประตูลม เป็นประตูทิศตะวันตกข้องกับพลังธาตุทอง
- 4.4.4 ประตูไฟ เป็นประตูทิศใต้ข้องกับธาตุไฟ

ภาพที่ 5 ยันต์เป๋ยช่วยหรือยันต์ 8 ทิศ

Figure 5. “Poey Khuay” talisman or an Eight-direction talisman. Adapted from “UNIFIED YI JING ACADEMY”, 2023, <https://www.unified-yijing.com/blank-4>

4.5 ชุดการแสดงเชิดสิงโตอวยพรทั่วไป

การแสดงเชิดสิงโตอวยพรทั่วไปตามแบบพิธีการของคณะสิงห์โตหินลูกเจ้าพ่อเขาคงนั้นมีลีลาท่าทางที่ไม่ได้แตกต่างกับการเชิดสิงโตของแบบวังแดงหรือแบบร่วมสมัยมากนัก กล่าวคือ ประกอบด้วยลีลาท่าทางพื้นฐาน เช่น ท่านั่ง ท่านอน ท่ายืน ท่าเดิน ตามแบบฉบับของการเชิดสิงโตโดยทั่วไป เพียงแต่การเชิดสิงโตแบบพิธีการจะมีเต็งเบ้หรือการย่อจิกเท้า วาดขาเข้ามาอยู่ในการแสดงด้วย โดยลักษณะของการแสดงเชิดสิงโตอวยพรทั่วไปแบบพิธีการนั้น ประกอบด้วยการแสดงแยกย่อยที่สำคัญทั้งหมด 4 การแสดง ได้แก่ สิงโตกินน้ำ สิงโตกินน้ำบนสะพาน สิงโตกินส้ม และสิงโตคาบป้ายอวยพร ดังนี้

4.5.1 การแสดงสิงโตกินน้ำ

การแสดงสิงโตกินน้ำนิยมเล่นมากที่สุดในคณะสิงห์โตหินลูกเจ้าพ่อเขาคง ส่วนใหญ่มักใช้ในพิธีที่สำคัญ เช่น พิธีสักการะศาลเจ้าพ่อ ซึ่งก่อนที่จะเริ่มแสดงนั้น ผู้แสดงจะทำพิธีเบิกตาตามตำราพิธีการ โดยใช้เลือดจากหงอนไก่เจิมคำว่า 王 (หวัง) แปลว่า ราชา ลงยังบริเวณหัว ก่อนจะโยนไก่ข้ามหัวของสิงโตอีกทีหนึ่ง เนื่องจากมีความเชื่อว่า ไก่เป็นสัตว์ที่สื่อถึงความยิ่งใหญ่ ทั้งยังสามารถปัดเป่าสิ่งที่ไม่ดีออกไปจาก

ตัวได้ ต่อมาจึงจะเล่นทำสิ่งโตเบิกตาเพื่อการระงับเจ้าพ่อเขาคดแล้วค่อยเริ่มการแสดง สิ่งโตกินน้ำเป็นลำดับถัดไป ซึ่งก็จะเน้นให้เห็นถึงลีลาท่าทางอันปราดเปรียวของสิ่งโต ผ่านการแสดงที่มีการจำลองกละมังใส่น้ำเปรียบเป็นแอ่งน้ำที่มีฝนตกชุกอยู่ เมื่อสิ่งโต เดินผ่านเข้ามาพบ จึงกระโดดด้วยความตกใจและเข้าไปใกล้ในลักษณะด้อม ๆ มอง ๆ อย่างระมัดระวังตัว ก่อนจะนำเท้าจุ่มน้ำเพื่อเช็คความปลอดภัยตามสัญชาตญาณของตนก่อน ทว่าเพราะตามเนื้อเรื่องแล้ว ด้วยความที่สิ่งโตเดินทางมาไกล จึงทำให้อ่อนล้าอยู่ในร่างกายสูง ดังนั้นเมื่อเท้ากระทบความเย็นจากน้ำในแอ่งจึงมีอาการสะดุ้งตกใจ ภายหลังจึงใช้หนวดปิดใบไม้ที่ลอยอยู่เหนือผิวน้ำออกแล้วค่อยชะโงกลงไปตักน้ำ ซึ่งทันใดนั้นก็เกิดอาการตกใจอีกครั้ง เมื่อเข้าใจผิดคิดว่าเงาตนเองที่สะท้อนในแอ่งเป็นเงาของศัตรู ดังนั้นสิ่งโตจึงใช้วิธีกินน้ำแบบฉกอันเป็นวิธีการกินแบบโบราณ กินไปประแวงไป เมื่ออิ่มแล้วก็จะพ่นน้ำแสดงความดีใจ ไร่เรียงยิบติ หลังจากนั้นจึงทำท่าไซ้ขาตัวเองเพื่อเช็ดหนวดที่เปียกน้ำออก (S. Maneesuwana, personal communication, August 31, 2023) ซึ่งการพ่นน้ำหลังดื่มสะท้อนความหมายถึงการอวยพรเรื่องความอุดมสมบูรณ์ การมีความสุขและความยินดีปรีดา นอกจากนี้ หากเจ้าภาพเป็นบุคคลที่มียศตำแหน่งสูง การแสดงจะเปลี่ยนจากสิ่งโตกินน้ำเป็นสิ่งโตกินเหล้าแทน (S. Dungjitthipon, personal communication, October 19, 2023)

4.5.2 การแสดงสิ่งโตกินน้ำบนสะพาน

การแสดงสิ่งโตกินน้ำบนสะพานแตกต่างกับการแสดงสิ่งโตกินน้ำแบบทั่วไปตรงที่การแสดงสิ่งโตกินน้ำแบบทั่วไปจะเน้นเล่าการบังเอิญพบเจอแอ่งน้ำในระหว่างการเดินทางของสิ่งโต เน้นลีลาท่วงท่าของสิ่งโตระหว่างที่พบเจอแอ่งน้ำ ทว่าการแสดงสิ่งโตกินน้ำบนสะพาน เป็นการเลียนแบบลักษณะอันน่าเกรงขามของราชสีห์ เพื่อที่จะขึ้นไปกินน้ำบนสะพานมหัศจรรย์ที่เรียกว่า “บ่วงชีวิตเกี้ยว” หรือในภาษาไทยหมายถึง สะพานหมื่นปีที่สมบูรณ์ หากใครพบเห็นจะมีอายุที่ยืนยาว ใช้แสดงเพื่อความเป็นสิริมงคลและอวยพรให้กับผู้รับชม ส่วนใหญ่การแสดงจะขึ้นอยู่กับสถานที่ หากสถานที่ที่ใช้แสดงเป็นสะพานจึงจะใช้การแสดงชุดนี้ (S. Dungjitthipon, personal communication, October 19, 2023)

4.5.3 การแสดงสิ่งโตกินส้ม

การแสดงสิ่งโตกินส้มนิยมใช้แสดงในงานพิธีเปิดกิจการและเทศกาลตรุษจีนมากที่สุด ตามความเชื่อของชาวจีน ส้มจัดเป็นผลไม้มงคลที่ถูกใช้สำหรับการอวยพร เนื่องจากส้มมีความหมายสื่อถึงทองคำ ดังนั้นการเชิดสิ่งโตกินส้มจึง

ถือเป็นศิลปะการอวยพรอีกแขนงหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับความร่ำรวยทรัพย์สิน เป็นที่นิยมมากที่สุดในประเทศไทย นอกจากนี้ เนื่องจากสิงโตเป็นสัตว์ที่พิถีพิถันในการกินเป็นพิเศษ จึงทำให้ก่อนที่จะคาบหรือกินส้ม สิงโตจะจ้องมองเพื่อความแน่ใจก่อน หากส้มผลไหนที่มีตำหนิหรือเน่าเสีย สิงโตจะโยนและเตะลูกนั้นทิ้ง แล้วจึงค่อยเลือกสรรลูกที่ดีที่สุดไปอวยพรแด่เจ้าภาพหรือผู้จัดงาน (S. Dungjitthipon, personal communication, October 19, 2023)

4.5.4 การแสดงสิงโตคาบป้ายอวยพร

การแสดงสิงโตคาบป้ายอวยพรมักพบได้บ่อยในงานเทศกาลที่สำคัญ เช่น วันตรุษจีนและวันไหว้จ้าว โดยการแสดงชุดนี้จะได้เน้นลีลาท่าทางอะไรเป็นพิเศษ ใช้เพียงแค่การให้สิงโตคาบป้ายที่เขียนคำอวยพรไว้ในปาก เดินนำไปให้แก่เจ้าภาพ เปรียบเสมือนการที่เจ้าภาพนั้นได้รับเอาความเป็นสิริมงคลเข้ามาภายในบ้าน และได้รับคำอวยพรจากสัตว์ของสวรรค์ โดยประกอบไปด้วยเรื่องการทำงาน การเงิน ความอยู่เย็นเป็นสุข และความเจริญรุ่งเรืองในหน้าที่การงาน บางครั้งใช้ประติมากรรมประกอบการแสดง เพราะมีความเชื่อว่าสามารถปิดเป่าไล่สิ่งชั่วร้ายออกไปได้ นอกจากนี้ หลังจากให้สิงโตคาบป้ายอวยพรให้แก่เจ้าภาพเรียบร้อยแล้ว สิงโตจะไม่หันหลังเดินออกจากบ้าน แต่จะใช้วิธีเดินถอยหลังแทน เนื่องจากมีความเชื่อว่าสิงโตเดินเข้าบ้านเพื่อนำเอาความเป็นสิริมงคลเข้ามาภายในบ้าน สิงโตจึงไม่ควรเดินหันหลังออกจากบ้านเพราะจะหมายถึงการนำสิริมงคลออกไปจากบ้านหลังจากนั้นด้วยนั่นเอง (S. Dungjitthipon, personal communication, October 19, 2023)

5. ความเชื่อและคุณลักษณะของสิงโตแบบปรีะกา

Suradech Dungjitthipon (personal communication, 2023) กล่าวว่า สำหรับที่มาของความเชื่อเรื่องความเป็นมงคลของสิงโต เริ่มมาจากอาจารย์ขอ ต้นแบบ คณะการเชิดสิงโตแบบปรีะกา ได้รวบรวมไว้ว่า ในประเทศจีนรัชสมัยของพระเจ้าหวงตี้ฮ่องเต้ เกิดฝนฟ้าไม่ตกตามฤดูกาล พืชสวน ไร่นาแห้งแล้ง ประชาชนได้รับความลำบาก โจรผู้ร้ายชุกชุม พระองค์จึงทรงปรึกษาข้าราชการเพื่อหาวิธีแก้ไขปัญหานี้ จนกระทั่งขุนนางผู้ใหญ่ท่านหนึ่ง ได้กราบทูลให้ทำพิธีบวงสรวงเทวดาฟ้าดิน พระเจ้าหวงตี้ฮ่องเต้ จึงได้จัดพิธีบวงสรวงอย่างมโหฬารขึ้นที่พระราชวัง โดยในพิธีบวงสรวง ได้เกิดสิ่งมหัศจรรย์ขึ้นบนท้องฟ้า พายุฝนฟ้าคะนอง ลมกรรโชกอย่างรุนแรง ฟ้าร้องดังก้อง แผ่นดิน มีสัตว์สี่เท้าขรุ้งรัง ตาโต หัวกลม วิ่งมาจากปากฟ้าและล้มหายไปทางอุทยาน ผู้ที่อยู่ในพิธีต่างตกตะลึงในเหตุการณ์ครั้งนี้ โดยมีเหล่าขุนซือผู้รอบรู้ได้กราบทูลถึง

สิ่งมหัศจรรย์ที่เกิดขึ้นว่า สัตว์ที่วิ่งผ่านปากฟ้าไปมีชื่อเรียกว่า สิงโต เมื่อเทพยดาฟ้าดิน รับรู้การบวงสรวงจึงเกิดนิมิตให้สิงโตลงมาจุติยังโลกมนุษย์ ด้วยเหตุนี้หลังเสร็จสิ้น พระราชพิธีต่าง ๆ จึงได้เกิดฝนตกหนัก ประชาชนอิมเอมสำราญใจ จุดประทัดฉลอง ความสำเร็จอันยิ่งใหญ่กันถ้วนหน้า ทำให้ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา มนุษย์จึงถือว่าสิงโตเป็น สัตว์ที่มีความมงคลและยิ่งใหญ่ เมื่อถึงเทศกาลตรุษจีนของทุกปี จึงได้มีการแสดงเชิด สิงโตในพระราชวัง ต่อมาค่อยแพร่หลายไปสู่การจัดแสดงของขุนนางผู้ใหญ่และ ประชาชนตามลำดับ ดังนั้นจึงได้มีการกำหนดคุณลักษณะของสิงโต เพื่อแบ่งแยกตัว ละครและให้เกียรติทั้งเจ้าภาพและศักดิ์ศรีของสิงโต รวมไปถึงเพิ่มความเป็นสิริมงคล ให้กับชุดการแสดงอีกด้วย

ความหมายลักษณะสิงโตแบบปรีกาสสามารถสะท้อนได้จากสีของสิงโต ดังต่อไปนี้

ตัวสีแดง หมายถึง สิงโตแรกคลอดเนื่องจากเพิ่งคลอดและมีเลือดติด ออกมา

ตัวสีเหลือง หมายถึง อ่อนแอ ขี้โรค ป่วยบ่อย

ตัวสีขาวดำ หมายถึง ความเชื่อไสยศาสตร์ด้านมืด มักใช้แสดงในพิธี งานศพ ใช้เสร็จแล้วเผาทั้งทันที

พื้นหรือหัวสีเขียว หมายถึง ความอัปยศและกาลกิณี

พื้นหรือหัวสีดำ หมายถึง ตัวโกงชั่วร้ายที่มีศักดิ์ศรียิ่งใหญ่ และหัวจะมี ลักษณะใหญ่เป็นพิเศษ

ข้อห้ามการแสดงเชิดสิงโตแบบปรีกา

สิงโตเป็นสัตว์ที่นับว่ามีความเป็นสิริมงคลและมีศักดิ์ศรีที่ยิ่งใหญ่ มักทำการสักการะหรือไหว้เฉพาะเหล่าเทพหรือสิ่งที่มีอำนาจสูงกว่า ดังนั้นการแสดงเชิด สิงโตจึงคำนึงถึงการเคารพเป็นสำคัญ ตามหลักสากลแล้ว จึงได้กำหนดข้อห้ามเกี่ยวกับการเชิดสิงโตไม่ให้สักการะสิ่งที่มีศักดิ์ศรีต่ำกว่า ดังนี้

5.1 สิงโตห้ามไหว้ต้นไม้ รวมถึงต้นไม้ เนื่องจากสิงโตมีศักดิ์ศรียิ่งใหญ่ กว่าต้นไม้ หมายความว่า สิ่งไหนที่มีอำนาจหรือศักดิ์ศรีไม่เทียบเท่าสิงโต จะไหว้ไม่ได้ คล้ายกับคนยกผู้ใหญ่ไหว้คนยคนน้อยกว่าไม่ได้

5.2 สิงโตห้ามไหว้ศาลตะเคียน เนื่องจากศาลตะเคียนมีพลังหรือความ สูงส่งน้อยกว่าสิงโต และน้อยกว่าศาลเจ้าปู่ย่าหรือศาลเจ้าพ่อ

5.3 สิ่งใดห้ามไหว้เจ้าแม่เนียม แม้ว่าเจ้าแม่เนียมจะเป็นศพที่ไม่เน่าและไม่เปื่อย แต่โดยทั่วไปแล้ว ตามความเชื่อและการสืบทอดต่อกันมา สิ่งใดไม่สามารถเคารพศพได้ แม้ศพนั้นจะไม่เน่าไม่เปื่อยก็ตาม

5.4 สิ่งใดที่ไม่มีความมงคลจะมีลักษณะตัวสีเขียวพื้นสีแดงและตัวสีเหลืองพื้นสีเหลือง ดังนั้นการแสดงเชิดสิงโตแบบประกาจึงห้ามไม่ให้ใช้สีเหล่านี้ประกอบการแสดง

5.5 สิ่งใดห้ามให้ฝึกumarทอง เนื่องจากไสยศาสตร์ด้านมืดมีความเกี่ยวข้องกับผีหรือวิญญาณชั่วร้าย ดังนั้นสิ่งใดเป็นสัตว์มงคลจึงไม่สามารถให้สิ่งที่มี
ความเป็นอวมงคลได้

5.6 สิ่งที่ไม่กินเนื้อสัตว์ทุกชนิดเนื่องจากสิ่งใดเป็นสัตว์ของสวรรค์ ดังนั้น จึงจะพบเห็นได้ว่าการแสดงเชิดสิงโตมักใช้ผักและผลไม้สื่อถึงความเป็นสิริมงคลแทน (S. Pitichaiwut, personal communication, April 30, 2023)

อภิปรายผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์การวิจัย อันมุ่งเน้นศึกษาเอกลักษณ์ของการเชิดสิงโตแบบปี่ระกา การวิเคราะห์ความหมายลึล้าท่าทางในชุดการแสดงงานมงคลและเทศกาลสำคัญ และการศึกษาที่มาของความเชื่อและคุณลักษณะของสิงโตแบบปี่ระกาในประเทศไทย พบว่า

เอกลักษณ์ของการเชิดสิงโตแบบประกาของคณะสิงโตหิน ลูกเจ้าพ่อเขาคด นั้นมีจังหวะดนตรี ลีลาท่าทาง ชุดการแสดง รวมไปถึงอุปกรณ์ประกอบฉาก แตกต่างจากการเชิดสิงโตรูปแบบอื่นอย่างสิ้นเชิง โดยเอกลักษณ์การเชิดสิงโตแบบประกา ประกอบด้วยการเชิดหัวสิงโตแบบมีจังหวะอำปากและหุบปาก เน้นเล่าเรื่องราวต่อเนื่อง คล้ายกับละครหนึ่งเรื่อง มีจังหวะตั้งแบ่ทุกท่วงท่า โดยลักษณะของท่าคือ ย่อจิกเท้า วาดขา มีลีลาท่วงท่าที่พริ้วไหวแต่แฝงความดุคั่น มีการแต่งกายที่โดดเด่น โดยสีของหัวและหางของสิงโตเป็นสีเดียวกัน ซึ่งต้นแบบมาจากสิงโตหินที่มีกะพบเห็นได้บริเวณทางเข้าศาลเจ้าหรือวัดจีน สำหรับเครื่องแต่งกาย มีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับเทศกาลเพื่อชูความโดดเด่นแปลกใหม่ เช่น การใส่สนับน่อง เป็นต้น นอกจากนี้ในด้าน ท่วงทำนองจะใช้กลอง แฉ ล้อ และแก่งตีในจังหวะที่ถี่เร็ว ในขณะที่การเชิดสิงโตแบบ วังแดงไม่มีลักษณะตั้งแบ่ เน้นความดุคั่นแข็งกร่ง เน้นจังหวะการเชิดหัวแบบอำปาก ถ่ายทอดเรื่องราวแบบเป็นฉากแสดงกิริยาท่าทางสิงโต ทว่าจังหวะดนตรีของทั้งแบบ

ประภาและวังแดงมีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยจนยากที่จะจับจ้องหะความต่างได้โดยการขีดสิ่งใดแบบวังแดงมีจิ้งหะหนักแน่น ดุดัน หวดกลองดัง และข้ากว่าเล็กน้อย สำหรับการขีดสิ่งใดแบบร่วมสมัย พบว่ามีการแยกตัวออกมาจากคณะสิ่งใดทีหินลูกเจ้าพ่อเขาตกก่อนจะปรับเอกลักษณ์ให้เข้ากับบริบทที่เปลี่ยนแปลงของยุคสมัยใหม่ โดยการเพิ่มและตัดบางท่าทางออก สอดคล้องกับผลวิจัยของ Senthong and Chumat (2020, p. 88) ที่ได้อธิบายไว้ว่า คณะขีดสิ่งใดหลายคณะล้วนแยกออกมาจากคณะดั้งเดิมทั้งสิ้น ซึ่งอาจลาออกจากคณะหรือไปร่วมกับคนอื่นจัดตั้งคณะสิ่งใดใหม่ขึ้นมาแข่งกับคณะเดิม จึงกล่าวได้ว่า เอกลักษณ์ของการขีดสิ่งใดแบบประภาสัญลักษณ์ของความโดดเด่นและดั้งเดิมมากที่สุด คงความเป็นต้นฉบับของการขีดสิ่งใดได้ไม่แพ้แบบวังแดง หากแต่สามารถพบเห็นลักษณะการขีดแบบประภาได้น้อยที่สุด

การศึกษาและวิเคราะห์ความหมายของชุดการแสดงขีดสิ่งใดแบบประภาในประเทศไทยพบว่า สามารถแบ่งชุดการแสดงที่สำคัญออกทั้งหมด 5 ชุด ได้แก่ ชุดการแสดงสิ่งใดออกลูก ชุดการแสดงสิ่งใดกินผักขยคลอง ชุดการแสดงซุ้มประตอวยพรประธานสวรรค์ ชุดการแสดงประตูกลอวยพร และชุดการแสดงสิ่งใดอวยพรทั่วไป โดยแบ่งแยกย่อยออกได้อีก 4 ชุดการแสดงที่สำคัญ คือ 1) การแสดงสิ่งใดกินน้ำที่สะท้อนความหมายถึงการอวยพรเรื่องความอุดมสมบูรณ์ การมีความสุขและความยินดีปรีดา 2) การแสดงสิ่งใดกินน้ำบนสะพาน ซึ่งแสดงบนสะพานมหัศจรรย์ที่เรียกว่า “บ่วงขี้มกี้ย” หมายถึง สะพานหมื่นปีที่สมบูรณ์ หากใครพบเห็นจะมีอายุที่ยืนยาว ใช้แสดงเพื่อความเป็นสิริมงคลและอวยพรให้กับผู้รับชม 3) การแสดงสิ่งใดกินส้มเนื่องจากส้มมีความหมายถึงทองคำ ดังนั้นการขีดสิ่งใดกินส้มจึงถือเป็นศิลปะการอวยพรอีกแขนงหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับความร่ำรวยทรัพย์สิน เป็นที่นิยมมากที่สุดในประเทศไทย 4) การแสดงสิ่งใดคาบป้ายอวยพร เปรียบเสมือนการที่เจ้าภาพนั้นได้รับเอาความเป็นสิริมงคลเข้ามาภายในบ้านและได้รับคำอวยพรจากสัตว์ของสวรรค์ โดยคำอวยพรประกอบไปด้วยเรื่องการเงิน การเงิน ความอยู่เย็นเป็นสุข และความเจริญรุ่งเรืองในหน้าที่การงาน บางครั้งใช้ประตูประกอบการแสดงเพราะมีความเชื่อว่าประตูประกอบเปิดเป่าไล่สิ่งชั่วร้ายออกไปได้ แสดงให้เห็นว่าชุดการแสดงขีดสิ่งใดแบบประภามีความหลากหลายและซ่อนความหมายแฝงผ่านอุปกรณ์การแสดงและเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างลึกซึ้งซับซ้อน สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อทางวัฒนธรรมจีนที่สอดแทรกเข้ามาภายในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นความหมายของผลส้มในภาษาจีนที่สื่อถึงทองคำ ความเชื่อของสิ่งประตูประกอบที่เชื่อว่าสิ่งไม่ดีออกไปได้ตามธรรมเนียมจีนที่สืบทอดต่อกันมาตั้งแต่

ในอดีตกาล และความเชื่อเรื่องความยิ่งใหญ่ของสิงโตที่ได้รับการยอมรับในหมู่คนไทยให้ใช้ประกอบการแสดงในพิธีมงคลและเทศกาลสำคัญต่าง ๆ อันมีความสอดคล้องกับผลวิจัยของ Viphatphumiprathes (2015, pp. 82-84) ที่กล่าวว่า ภาพลักษณ์ของสิงโตเปรียบเสมือนจิตวิญญาณและความศักดิ์สิทธิ์ จึงมีความเชื่อที่จะแสดงการเชิดสิงโตเพื่อขับไล่สิ่งชั่วร้าย โดยมีการเล่นเครื่องดนตรีประกอบ ตลอดจนจุดประทัด และเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมสำคัญของประชาชน โดยใช้แสดงในช่วงวันตรุษจีน เทศกาลทางศาสนา วัฒนธรรมและประเพณีของจีน รวมถึงการแสดงในโอกาสสำคัญอื่น ๆ เช่น งานฉลองเปิดธุรกิจใหม่ งานแต่งงาน และงานต้อนรับแขก อีกทั้งเดิมทีคนไทยก็ได้เปรียบสิงโตเป็นภาพแทนของสัตว์เจ้าป่า สัตว์ที่มีศักดิ์ศรีอันยิ่งใหญ่เกรียงไกร และอำนาจการมีสูงส่งอยู่แล้ว

สำหรับที่มาของความเชื่อของการเชิดสิงโตแบบปี่ระกา เริ่มมาจากความเชื่อของจักรพรรดิในรัชสมัยของพระเจ้าหวงตี้ฮ่องเต้แห่งประเทศจีนที่เป็นยุคของการเผชิญกับความแร้นแค้นครั้งใหญ่ทั่วทั้งแคว้นปกครอง ฝนไม่ตกตามฤดูกาลทำให้ประชาชนอดอยาก ทางราชสำนักจึงแก้ไขตามธรรมเนียมโบราณด้วยการจัดพิธีบวงสรวงเทวดาฟ้าดิน จึงเกิดอภินิหารสิงโตปรากฏตัวบนปากฟ้า หลังจากนั้นบ้านเมืองก็เริ่มดีขึ้น กลับมาอุดมสมบูรณ์ มีความสุขสำราญ จึงกลายเป็นความเชื่อว่า สิงโตเป็นสัตว์ที่มีความมงคลและยิ่งใหญ่ เกิดเป็นการละเล่นเชิดสิงโตที่ตกแต่งรูปแบบการละเล่นออกไปตามความเชื่อและวัฒนธรรมตามภูมิภาค เมื่อถึงเทศกาลตรุษจีนของทุกปี จึงได้มีการแสดงเชิดสิงโตในพระราชวัง ต่อมาค่อยแพร่หลายไปสู่การจัดแสดงของขุนนางผู้ใหญ่และประชาชนตามลำดับ สอดคล้องกับผลวิจัยของ Research group of Bansomdejchaopraya Rajabhat University (2021) ที่กล่าวว่า การเชิดสิงโตได้รับการเผยแพร่เข้าสู่ประเทศไทย โดยเฉพาะฝั่งธนบุรีที่มีการจัดแสดงต่อหน้าขุนนางชั้นผู้ใหญ่ เฉกเช่นเคยแสดงต่อหน้าพระพักตร์ของพระเจ้าตากสินมหาราช ก่อนจะมีการสืบทอดอยู่ในแทบทุกชุมชนฝั่งธนบุรีจนถึงปัจจุบัน และสอดคล้องกับผลวิจัยของ Ratchakitkamthon and Photivatechakul (2022, p. 86) ที่กล่าวว่า พระเจ้าตากสินมหาราชเป็นคนไทยที่มีเชื้อสายจีน ทำให้ประชาชนจีนเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารเป็นจำนวนมาก การแสดงเชิดสิงโตจึงเป็นที่แพร่หลายในหมู่ชาวไทยนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา จึงสามารถสรุปได้ว่า การเชิดสิงโตได้รับการยอมรับเริ่มแรกมาจากการแสดงต่อหน้าพระพักตร์ของพระเจ้าแผ่นดิน ถัดไปจึงเป็นที่ยอมรับในประชาชน หากแต่ในขณะเดียวกัน ด้านยุคสมัยของการแพร่หลายสู่ประเทศไทย จากการสืบค้นได้จากหอสมุดแห่งชาติ ซึ่งปัจจุบันไม่พบหนังสือแล้ว การเชิดสิงโตนั้นได้รับการเผยแพร่เข้ามาภายในประเทศไทยราวปี พ.ศ. 2369 ตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยในขณะนั้น สถาปัตยกรรมต่าง ๆ

ข้าวของเครื่องใช้ รวมไปถึงศิลปะการแสดง เป็นหนึ่งในวัฒนธรรมของประเทศจีนที่ถูกนำมาเผยแพร่ในประเทศไทย ซึ่งขัดแย้งกับผลวิจัยของ Senthong and Chumat (2020, p.82) ที่ได้อธิบายว่า การเชิดสิงโตเกิดขึ้นครั้งแรกในรัชสมัยพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และยังขัดแย้งกับผลวิจัยของ Research group of Bansomdejchaopraya Rajabhat University (2021) และ Ratchakitkamthon and Photivatechakul (2022, p.71) ที่ระบุไว้ว่าการเชิดสิงโตเริ่มเข้ามาในสมัยพระเจ้าตากสินมหาราช แต่สรุปและยืนยันได้ว่าการเชิดสิงโตแตกแขนงการละเล่นออกไปตามความเชื่อและวัฒนธรรมตามภูมิภาค และเป็นที่ยอมรับของเจ้าฟ้ามหาแผ่นดินในยุคสมัยนั้น

ด้านคุณลักษณะของสิงโตแบบปรีะกาที่ใช้ประกอบการแสดงแบ่งออกตามสีของสิงโต เริ่มจาก ตัวสีแดง หมายถึง สิงโตแรกคลอด ตัวสีเหลือง หมายถึง สิงโตอ่อนแอ ตัวสีขาวดำ หมายถึง สิงโตมนต์ดำ หัวสีเขียว หมายถึง สิงโตกาลกิณี และหัวสีดำ หมายถึง สิงโตอำนาจสูง สอดคล้องกับผลวิจัยของ Ratchakitkamthon and Photivatechakul (2022, p. 81) ที่กล่าวว่า ลักษณะของสีมีความเกี่ยวเนื่องกับคติความเชื่อในด้านต่าง ๆ รวมถึงทำให้เกิดความสวยงามในขณะทำการแสดง และสำหรับข้อห้ามของการเชิดสิงโตแบบปรีะกานั้นมีความสอดคล้องกับความเชื่อตามวัฒนธรรมไทยบางอย่าง เนื่องจากการเชิดสิงโตเป็นการละเล่นร่วมกันที่ไม่แบ่งแยกเชื้อชาติว่าไทยหรือจีน และได้รับการหลอมรวมเข้ากับวัฒนธรรมไทย จึงเปรียบได้ว่าสิงโตจะไม่ทำการไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ใด ๆ ที่มีพลังอำนาจหรือศักดิ์ศรีที่ต่ำต้อยกว่าตนเอง คล้ายกับความเชื่อของคนไทยที่คนยศสูงไม่นิยมไหว้คนยศต่ำกว่า อีกทั้งข้อห้ามที่สิงโตไม่กินเนื้อสัตว์ทุกชนิดเนื่องจากสิงโตเป็นสัตว์สวรรค์ ยังเชื่อมโยงกับความเชื่อของคนไทยบางกลุ่มที่เลื่อมใสศรัทธาอาหารประเภทเนื้อสัตว์ในเทศกาลที่สำคัญบางเทศกาล เพื่อเป็นการเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเองนับถืออีกด้วย กล่าวได้ว่า การแสดงเชิดสิงโตแบบปรีะกานั้นมีความเชื่อมโยงทางความเชื่อที่ดีทั้งในแง่ของวัฒนธรรม คุณลักษณะชุดการแสดง รวมไปถึงภาพแทนของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่พึงทางจิตใจของมนุษย์อีกด้วย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าเนื่องจากการแสดงเชิดสิงโตแบบปรีะกาเหลือเพียงคณะสิงโตหินลูกเจ้าพ่อเขาตกเพียงคณะเดียวที่ยังคงสืบทอดทำให้การรู้จักเป็นที่แพร่หลายอาจยังไม่สามารถเทียบเท่ากับการแสดงเชิดสิงโตในรูปแบบอื่นได้ ดังนั้นควรใช้สื่อออนไลน์เป็นตัวช่วยในการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ความรู้ให้แก่คนรุ่นใหม่ได้อย่างแพร่หลายมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Chumat, M & Senthong, P. (2021). *Management of Lion Dance Group Thai-Chinese Cultural Network Creative Tourism* (Master's Thesis). Retrieved from <https://bit.ly/48cERsC>
- Fu, X. (2023, 9 August). *Eight diagram*. Retrieved October 18, 2023, from <https://shorturl.asia/ZPs4w>
- Jiewfudao. (n.d.). Eight directional diagram 八卦图. Retrieved October 18, 2023, from <https://bit.ly/49d0xZR>
- Photivatechakul, S & Ratchakitkamthorn, P. (2022). *The Lion Dance: Performing Arts in the Thon Buri Area* (Master's Thesis). Retrieved from <https://bit.ly/49xPM1b>
- Research group of Bansomdejchaopraya Rajabhat University. (2021, 19 December). *The legend of Thai Lion Dance in Thonburi Area*. Retrieved from <https://anyflip.com/ekpuq/tcyb/basic>
- Samlakkuamsuk, A. (2022, 6 April). *The story of the "Khao Tok Son" clan lion head*. Retrieved October 19, 2023, from <https://bit.ly/48cFaUi>
- Tanmahapran, J. (2023, 21 January). *The lion dance: Chinese New Year is a festival of joyous celebration for the Chinese people*. Retrieved October 20, 2023, from <https://bit.ly/4bxw33b>
- Thai Lion Dance Community. (2015, 18 August). *The history of The Year of the Rooster Lion Dance*. Retrieved October 12, 2023, from <https://bit.ly/3OFo7mW>
- Thai Lion Dance Community. (2015, 19 August). *The origin of Lion Dance as researched from the National Library*. Retrieved October 12, 2023, from <https://bit.ly/3StcUH4>
- Thai Lion Dance Community. (2015, 22 August). *Explain the case when someone asks why lion do not worship the goddess Takhian*. Retrieved October 19, 2023, from <https://bit.ly/3Sz8pLh>
- Thai Lion Dance Community. (2015, 29 August). *The lion drinking water and crossing the bridge*. Retrieved October 12, 2023, from <https://bit.ly/3Ux9XrC>
- Thai Lion Dance Community. (2015, 30 August). *The lion giving birth: The grace of the lion displays one majestic stance*. Retrieved October 12, 2023, from <https://bit.ly/3HTVpeg>

- Thai Lion Dance Community. (2015, 31 August). *The lion enters the four magic doors name "simen"*. Retrieved October 12, 2023, from <https://bit.ly/3HSMTMp>
- Thai Lion Dance Community. (2015, 7 December). *The lion eating vegetables in the canal*. Retrieved October 18, 2023, from <https://bit.ly/48cYiBF>
- Thai Lion Dance Community. (2016, 14 February). *The eye-opening ceremony following the year of the rooster tradition*. Retrieved October 18, 2023, from <https://shorturl.asia/Rzv6B>
- Thai Lion Dance Community. (2016, 15 February). *The lion drinking water in the forest*. Retrieved October 18, 2023, from <https://shorturl.asia/s705D>
- Thai Lion Dance Community. (2016, 20 May). *Eight direction Talisman (Bagua)*. Retrieved October 18, 2023, from <https://shorturl.asia/l6rsc>
- Thai Lion Dance Community. (2018, 9 December). *the lion enter the eight direction talisman*. Retrieved October 19, 2023, from <https://shorturl.asia/pdClr>
- Thai Lion Dance Community. (2019, 10 March). *The poetry of the lion dance movement picking herbs*. Retrieved October 18, 2023, from <https://shorturl.asia/ISMaw>
- Thai Lion Dance Community. (2022, 12 August). *The poetry of the lion giving birth*. Retrieved October 18, 2023, from <https://shorturl.asia/TWzi2>
- Thai Lion Dance Community. (2023, 9 January). *The lion giving birth: Art of the Lion-headed Goddess*. Retrieved October 12, 2023, from <https://shorturl.asia/5xXLR>
- Thai Lion Dance Community. (2023, 22 January). *the lion dance movement picking herbs: the lion giving birth performance set*. Retrieved October 18, 2023, from <https://shorturl.asia/yl4c1>
- Thai Lion Dance Community. (2023, 31 August). *The story of the year of the rooster lion dance*. Retrieved October 12, 2023, from <https://shorturl.asia/SE6eF>
- This is Talad Plu. (2020, 25 February). *Thai Lion Dance Community in the past*. Retrieved from <https://shorturl.asia/x3sy7>
- Viphatphumiprathes, T. (2015). *Lion Dance: A Performance in a Traditional Chinese Culture and an International Sports Competition* (Master's Thesis). Retrieved from <https://shorturl.asia/9ENJ4>